

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

21 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło (przewodniczący)

SSN Dariusz Pawłyszcz

SSN Piotr Telusiewicz (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 21 listopada 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 19 sierpnia 2022 r., I ACa 1444/21,
w sprawie z powództwa D.S. i M.K.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

I. oddała skargę kasacyjną;

**II. zasądza od pozwanego na rzecz każdego z powodów po
1350 zł (tysiąc trzysta pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego wraz z odsetkami
w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po
upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia
zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

Dariusz Pawłyszcz

Tomasz Szanciło

Piotr Telusiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 czerwca 2021 r., Sąd Okręgowy w Katowicach, w sprawie z powództwa M.S. i D.S. przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W., umorzył postępowanie w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy, zasądził od pozwanego do majątku wspólnego powodów kwotę 103 841,66 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 27 lipca 2020 r. do dnia zapłaty oraz orzekł o kosztach postępowania.

Wyrokiem z 19 sierpnia 2022 r., Sąd Apelacyjny w Katowicach, oddalił apelację pozwanego od powyższego wyroku oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, przyjmując je za własne. Rozważając zarzuty apelacji, przyjął w szczególności, że zawarty w umowie mechanizm przeliczeniowy należało zakwalifikować do głównych postanowień umowy. Jednocześnie uznał za prawidłowe zakwalifikowanie spornych postanowień jako abuzywnych, ponieważ nie zostały wyrażone w sposób jednoznaczny i zrozumiały. Sąd ten przyjął, że umowa jest nieważna, jednak nie na podstawie art. 58 § 1 k.c., ale wyłącznie w oparciu o 385¹ § 1 k.c. ze względu na to, że eliminacja niedozwolonych postanowień umownych doprowadziła do takiej deformacji regulacji umownej, iż na podstawie jej pozostałej części nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości pozwany, podnosząc w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia: art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 385¹ § 2 i art. 58 § 1 k.c.; art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ k.c.; art. 385¹ § 1 i art. 385² k.c.; art. 385¹ § 2 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego; art. 385 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 Prawa bankowego; art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 358 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od 24 stycznia 2009 r. i art. L przepisów wprowadzających Kodeks cywilny; art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia spornej umowy w zw. z art. 58 § 1 k.c.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania,

ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie powództwa w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała oddaleniu ze względu na niezasadność podniesionych w niej zarzutów.

Nietrafny jest zarzut wskazujący, że stwierdzenie nieważności umowy jest niedopuszczalne, ponieważ zobowiązania stron wygasły przed wniesieniem pozwu ze względu na całkowitą spłatę kredytu przez powodów. Zarzut ten oparty jest na zakwestionowaniu istoty sankcji bezwzględnej nieważności, polegającej na tym, że umowa dotknięta taką wadliwością nie skutkuje powstaniem zobowiązania, mającego być rezultatem jej zawarcia. Zobowiązanie stron, które nie powstało, nie może także wygasnąć, a świadczenia spełnione przez strony są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego trafnie wskazano, że uznanie za niedopuszczalne stwierdzenia nieważności umowy już po jej wykonaniu skutkowałoby pozbawieniem znaczenia regulacji art. 410 k.c., w którym przewidziano obowiązek zwrotu świadczenia nienależnego między innymi w przypadku nieważności umowy (zob. np. wyrok SN z 10 kwietnia 2025 r., II CSKP 986/23; postanowienie SN z 29 lutego 2024 r., I CSK 1800/23). W związku z powyższym nie ma wątpliwości, że umowa może być uznana za nieważną również w przypadku, gdy strony spełniły w całości przewidziane w niej świadczenia.

Nie zasługują na uwzględnienie także zarzuty kwestionujące zasadność uznania spornych postanowień umowy za abuzywne. W orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (art. 385² k.c.). Wykładnia językowa art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. nie stwarza podstaw do przyjęcia, że w ramach oceny abuzywności postanowienia istotny jest sposób jego stosowania przez przedsiębiorcę. Skłania ona do wniosku, że decydujące znaczenie ma to, w jaki sposób postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta, a nie to, w jaki sposób przedsiębiorca stosuje postanowienie i dla kogo jest to korzystne (m.in. postanowienia SN: z 30 stycznia 2025 r., I CSK 2785/23; z 10 kwietnia 2025 r., I CSK 554/25; z 23 kwietnia 2025 r., I CSK 1869/24; z 25 czerwca 2025 r.,

I CSK 1026/25; z 16 lipca 2025 r., I CSK 3830/24; z 4 sierpnia 2025 r., I CSK 1589/25). W związku z powyższym, a wbrew wywodom skarżącego, bez znaczenia pozostają kursy walut faktycznie stosowane przez pozwaną bank. Istotne jest bowiem, że pozwana, zgodnie z treścią umowy, uprawniona była do stosowania kursów dowolnych, a przy tym określanych jednostronnie.

W orzecznictwie utrwalone jest stanowisko, zgodnie z którym klauzule umowy kredytowej, odsyłające do kursu waluty określonej jednostronnie przez bank, bez sprecyzowania wysokości tego kursu i w sposób pozostający poza kontrolą konsumenta, mają charakter niedozwolony ponieważ kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (m.in. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 8 września 2016 r., II CSK 750/15; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22). Abuzyność postanowień tego rodzaju wynika z przyznania przedsiębiorcy w umowie uprawnienia do dowolnego kształtowania sytuacji prawnej konsumenta. Wbrew zarzutom skargi kasacyjnej, dla stwierdzenia abuzyności nie jest natomiast konieczne wystąpienie określonych skutków ekonomicznych. Z powołanego orzecznictwa jednoznacznie wynika, że zastosowanie wspomnianych klauzul przeliczeniowych spełnia w całości – określone w art. 385¹ § 1 k.c. – przesłanki uznania postanowień umowy za niedozwolone.

Za rozstrzygnięte w orzecznictwie należy uznać również, że postanowienia umowy określające mechanizm przeliczeniowy dotyczący waluty obcej w celu ustalenia wysokości świadczenia kredytobiorcy stanowią główne świadczenia stron. Nie wyklucza to uznania ich za abuzywne, jeżeli zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny. Podzielić należy utrwalone stanowisko orzecznictwa, zgodnie z którym jednoznaczność postanowienia umowy rozumieć należy szerzej niż tylko w sposób odnoszący się do sformułowania gramatycznego. Konieczne jest bowiem także, aby umowa przedstawiała w przejrzysty sposób konkretne działania

mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (m.in. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C 26-13, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt; z 20 września 2017 r., C-186/16, R. P. Andriuc i in. przeciwko Banca Românească SA; z 20 września 2018 r., C-51/17 OTP Bank Nyrt. I OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. przeciwko Teréz Ilyés i Emilowi Kissowi; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt.; z 10 czerwca 2021 r., C-776/19-782/19 VB i inni przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA oraz AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA, Procureur de la République; wyroki SN: z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22; z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22; z 25 lipca 2024 r., II CSKP 1424/22). Powyższe warunki nie są spełnione w sytuacji, gdy – jak w przypadku umowy zawartej przez powodów i pozwanego – sposób ustalania kursów walut nie został określony w umowie, ale pozostawiony swobodnemu uznaniu kredytodawcy.

Przy ocenie skutków zawarcia klauzul abuzywnych powyższego rodzaju w spornej umowie kredytowej odwołać się należy do uchwały pełnego składu Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118). Powyższa uchwała ma moc zasady prawnej, wiążącej Sąd Najwyższy również w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę (art. 87 § 1 u.SN). Jej motywy, wyrażone w uzasadnieniu, należy uznać za aktualne. Według punktu 1 powołanej uchwały w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Z kolei w myśl punktu 2 – w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. W konsekwencji jako trafne ocenić należy rozstrzygnięcie, zgodnie z którym przedmiotowa umowa kredytowa jest

bezwzględnie nieważna i nie skutkowała powstaniem między powodami a pozwanym zobowiązania umownego, a w konsekwencji świadczenia mające stanowić wykonanie tego zobowiązania są nienależne i podlegają zwrotowi.

Mając na względzie przedstawioną argumentację, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzeczono jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. oraz § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Dariusz Pawłyszcz

Tomasz Szanciło

Piotr Telusiewicz

[SOP]